

Érzékelhető hatásai vannak a digitalizációnak az igazságszolgáltatásban

A digitalizáció a joggyakorlatban címet viselte az előadásom és valamelyest épült a két évvel ezelőtt hasonló témában ugyanezen a konferencián elmondottakra, amely azokat a technológiai újításokat mutatta be annak idején, amelyek az igazságszolgáltatás szervezetén belül zajlanak és amelyek könnyebbé, jobban hozzáférhetővé és digitalizált formájúvá formálja át a bírósági eljárásokat, nyilvántartásokat és pereket. A mai előadásomban egy további kérdést elemeztem, ez pedig úgy hangzik, hogy vajon vannak-e a digitalizációnak tartalmi hatásai az igazságszolgáltatásra, tehát befolyásolja-e a munka érdemét az, hogy digitális módon zajlik és a választ nem nekem kellett megtalálni erre a kérdésre, hanem azok a konzultatív és tanácsadó testületek, akik a Kúrián működnek, azok az elmúlt években már több olyan helyzettel szembesültek, amikor ezekre a változásokra kellett szakmai válaszokat adni. Az egyik ilyen első példám a jognyilatkozatok írásbeliségének követelményére vonatkozott. Ugye a korábbi Polgári Törvénykönyv pontosan megmondta, hogy mi minősül, milyen forma minősül írásbelinek. Ez az 50-es években született szabály azonban nyilvánvalóan nem számolt még a komputerezáció fejleményeivel. Nem tudott az e-mailről, az SMS-ről, az üzenet rögzítő telefonról vagy a skype-ról vagy a videó felvételtől és manapság már azzal szembesülnek a bíróságok, hogy ezekben a formákban megtett nyilatkozatok minősülhetnek-e írásbeli nyilatkozatnak, amit az új Polgári Törvénykönyv egy minősített formaként kezel és nyilvánvalóan alapvető jelentősége van egy nyilatkozat érvényessége vonatkozásában. Ismertetem az új Polgári Törvénykönyv tanácsadó testületnek azt a véleményét, amely funkcionális módon közelíti meg ezt a kérdést, tehát nem sorolja fel tételesen, hogy melyek azok a formák, amelyek írásbelinek minősülhetnek, hanem azt mondja, hogy az új Polgári Törvénykönyvnek három feltétele teljesülését minden esetben az összes körülmény alapján vizsgálni kell, nevezetesen, hogy az adott közlési forma alkalmas-e a tartalom változatlan visszaidézésére, hogy azonosítja-e a nyilatkozattevő személyét, illetve a nyilatkozat megtétele időpontját. Amennyiben ez a három feltétel teljesül, abban az esetben magánjogi nyilatkozatok esetében a közlést azt írásbelinek lehet tekinteni. További példák arra vonatkoztak, hogy az elektronikus per szabályának bevezetése folytán szigorúan előre meghatározott formanyomtatványok és formák állnak rendelkezésre, az egyes perbeli nyilatkozatok megtételére vagy keresetlevél benyújtására. A kérdés az, hogy ezeket a formai

feltételeket a bíróságok mennyire veszik szigorúan és ha szigorúan veszik, akkor ez számos esetben, amint az Ügyvédi Kamara korábbi felszólalásai ezt mutatták, ahhoz vezetett, hogy a jogvitát a bíróság egyáltalán nem bírálta el érdemben, nem foglalkozott vele, hanem formai hiányosságok miatt visszautasította a keresetlevelet. A Kúria konzultációs testülete elmúlt évben meghozott állásfoglalásai abba az irányba mutatnak, hogy ezen a nagyon szigorú formális megközelítésen lazítani kell, hiszen alkotmányos alapérték a bírósághoz való hozzáférés joga és ezt ezekben az elektronikus eljárásokban is biztosítani kell, tehát ha kisebb kiigazítható, kijavítható hibák és hiányosságok vannak, akkor hiánypótlás útján a bíróság aktív közreműködésével ezeket pótolni lehet. Érdekes módon különbség látszik az egyes jogágak vonatkozásában a bíróság megközelítésében. Úgy tűnik, hogy a büntetőeljárásokban, ahol szintén érvényesülnek az elektronikus eljárások szabályai, miután itt alapvető emberi jogokat bírál el a bíróság, itt mintha megengedőbb lenne a formai hiányosságokkal szemben. Ennek a felfogásnak az igazolására idéztem egy Szegedi Ítéltáblai büntető kollégiumi ülésen adott kúriai választ, amely arra vonatkozott, hogy ha a védő nem elektronikus módon, hanem papír alapon nyújtott be egy jogorvoslati kérelmet, a Kúria álláspontja szerint azt akkor is el kell fogadni, hiszen a jogorvoslati jogot érvényesíteni kell, másrészt amikor téves elektronikus kísérő nyomtatványt használt egy büntetőeljárásban egy védő, a Kúria erre azt az álláspontot foglalt el, hogy azt ettől a tévedéstől függetlenül tartalma alapján kell elbírálni. Következtetésem pedig, amelyek arra a kérdésre keresik a választ, hogy a digitalizálás megváltoztatja-e a bírósági eljárásban résztvevő személyek magatartását, viselkedését, a válasz az, hogy látszanak bizonyos jelei ennek a változásnak, például eltolódik a jogász munkája az írásbeli munkavégzés felé, ami azt jelenti, hogy a szóbeli képességek helyett inkább egy alaposabb, elmélyültebb elemzést és analízist és előkészületet kíván meg. Pontosabb és szakszerűbb, ha maximalista akarok lenni, akkor azt mondom, hogy hibátlan munkavégzést követel meg a jogászoktól, mert a hibák és hiányosságok következménye még a formai hiányosságok következménye is súlyosabb, mint korábban, ahhoz vezethet, hogy a bíróság érdemben egyáltalán nem foglalkozik az ügygel, ami pedig alkotmányos jogsértést eredményezhet, ha a bírósághoz fordulás joga sérülhet. Technikailag is komoly előrelépés mutatkozik a digitalizálásnak köszönhetően, például a bírósági eljárásokban korábban rengeteg problémát okozott az idézés kézbesítése, a bírósági iratok kézbesítése, ugye bizonytalan volt a postai kézbesítés hatálya, ezen a hatósági iratok elektronikus kézbesítésének rendje egy csapásra változtatott, hiszen egyszerűen és könnyen

kontrollálható, hogy egy idézést vagy egy iratot elektronikusan kézbesítettek-e szabályosan vagy sem. Egy további lépés és a jövő lehetséges előnyös változása lesz, amikor távoli betekintéssel hozzáférhetővé válnak a per elektronikus digitalizált iratai, tehát egy ügyvéd a nyíregyházi irodájából meg tudja nézni a Nagykanizsán folyó per iratait, nem kell ecsetelnem, hogy ez milyen ráfordítás megtakarításához vezet, nem kell elutazni az adott bíróságra, nem kell az irodára beülnie iratokat tanulmányozni, hanem otthonról az irodából meg tudja ezt tenni és elektronikusan tud reagálni az eljárás fejleményeire. Összességében tehát a digitalizálás igazságszolgáltatásra gyakorolt változásai pozitívak, ugyan jelentős kihívásokat teremtenek az állami szervezet számára, hiszen ezeket a rendszereket működtetnie kell, ezeket a programokat rendszeresítenie kell a működése során, amennyiben ezek megtörténnek és az utóbbi évek fejlesztései reménnyel tölthetnek el bennünket, akkor egy 21. századi korszerű igazságszolgáltatás vár majd az adóperekre is.